

רבעון לחינוך בגיל הרך • כסלו תשע"ב • דצמבר 2011 ב

"בארץ סין גר צ'ן-סו-לין"

100 שנה להולדת לאה גולדברג

כתבה בעמ' 102

אלף שיר לצפון

עבודת השטח של הגננות במחוז הצפון

העורכת:
אילנה מלחי (ולצמן)

מערכת:
לילי פוקמונסקי
דליה רוט
רות ברק

מערכת מייצגת:
ד"ר קלודי טל
יהודית פיש
יפה כהן-תנעמי
חנה כנרתי
פרופ' שגיא שורץ אבי
רונית שמולביץ

מנהלת המחלקה לגנות,
לילי פוקמונסקי:
lilyp@itu1.com

כתובת המערכת:
מערכת הד הגן
רח' בן סרוק 8 ת"א 62969
טל: 03-6922958
hedhagan@morim.org.il

עיצוב והפקה:
סטודיו איריס דישון

מנויים והפצה:
דינה אשכנזי
טל: 03-6922939

המערכת אינה אחראית
לתוכן המודעות

בשער:
איורה של גלית לזין
לספרה של לאה גולדברג
"בארץ סין" בהוצאת
ספריית הפועלים, 2011

אנו מארחים הפעם על דפי הביטאון שלנו גננות מעפולה, כפר ורדים, נהריה, קצרין, מרום גליל, שפרעם, יקנעם, נצרת, דיר אל אסד, כרמיאל ועוד. כולן פותחות בפנינו את דלת גן ומשתפות אותנו במה שקורה בצפון. וכפי שכתבה טובה הלוי, אשר סייעה רבות באיסוף החומרים: "אנו מבקשות לפתוח צוהר לעשייה הייחודית של גננות המחוז".

הראשונה, כתבתם של **איילה קדוסי ואמנון בן ישי** (מכרמיאל), אשר מציעים לבנות גשר בין הילדים השונים בן באמצעות שפה בלתי מילולית, שפת התנועה. על ה"מוזיקה" במשגב כותבת **חגית מאירס**, המספרת כי הקונצרטים הם גולת הכותרת של החוויה. על תוכנית הלימודים הניסויית בנושא צילום בגיל הרך, הנקראת "תמונה שווה אלף מלים", כותבת **יעל אדרי** (מקצרין). **ורד ישראל** (מיקנעם) מספרת על התערוכה "תפילה", שפתחה את עונת הביקורים של גני הילדים במוזיאון וילפריד ישראל בדיוק לפני יום כיפור.

ניצה אליהו (מעפולה) כותבת כי בגן הילדים המשולב מופעל הפרויקט "אמן בא לגן", שבמסגרתו נחשפים הילדים למושגים, ליצירות ולסגנונות באמנות ונפגשים עם אמנים מקומיים. **סנא אלעדן** (מסחינן) מציגה בפנינו את מרכז ההעשרה בתמרה, המשלב שלושה תחומי אמנות משמעותיים: דרמה, מוסיקה ותנועה.

מעין שמעוני וסיגל דרוז מהגן המדגים האקולוגי במרום הגליל כותבות שכדי לשמור על אורח חיים מקיים עלינו להקפיד בסך הכול על חמש "מצוות" - למחור, לעשות שימוש חוזר, לתקן, להפחית, לסרב. בגן של **רויטל ארבל** מנהריה הילדים מטיילים בחצר, מכירים את העצים והצמחים, מצמידים לכל אחד שלט עם "תעודת זהות" ולומדים שירים וסיפורים ישראליים הקשורים בהם. באשכול הגנים בגן הניסויי של **גני לוי-שעתל** מכפר ורדים לומדים ילדי חברת השפע לאפות לחם, לתפור, לארוג ולהתנסות במלאכות יד. **ג'מילה מטאנס** מכפר מג'אר מסבירה כיצד המסגרת החינוכית בגן היא הזדמנות טובה להקניית חינוך והרגלים בתחום התזונה.

בנצרת עילית קיימים גנים משני המגזרים, יהודי וערבי, והגננות רואות בכך הזדמנות לקדם רעיון ומיזם מיוחד העוסק בחיים משותפים. על כך כותבת **דינה ברנד**. **נעמה רוזן** מאלון הגליל משתפת אותנו בתוכנית "מנהלות גן ויזמים מנהלים" - דיאלוג בעמק זרעאל". **צביה שורלופר** מספרת על העשייה בגני חמ"ד בצפון. תערוכה של בובות, שהופיעו בסיפורים שסופרו בגנים, הוצגה במצודת הסראייה הגדולה בשפרעם - על כך **חיות ראשד**. על פרויקט "הספרייה הביתית שלי" כתבו **סנא עלאדין, סלמה אבו אלהיגא וניבין דחלה**.

במדורנו "מה קורא" אנו עוסקים ביצירותיה של המשוררת לאה גולדברג במלאת מאה שנה להולדתה. על כך כותבתה של **ד"ר רבקה גירון**, העוסקת במסרים הערכיים בספרות הילדים העברית. בנוסף לכתבה, הכריכה של חוברת "הד הגן" הנוכחית מוקדשת ללאה גולדברג ועל גבה מופיע איור חדש ליצירתה "בארץ סין".

בהמשך, מדורנו "מיומנה של גננת" ובו שלוש גננות מספרות על התנסותן בעבודה על פי רפורמת "אופק חדש" - **איילה לזר ואורית ערב** מעמק הירדן ו**אימאן זבן** מהישוב יפיע.

לסיום, המועצה לשלום הילד על ענישה אז והיום, מפקחת האגף, **ד"ר ענת סלע**, על חנוכה, ובמדור "במחלקה לגננות", ברכות והודעות. ברכותיי לכל המפקחות והגננות שסייעו בגיבוש הגיליון. המשיכו בדרכן המקורית והמעניינת.

חג חנוכה שמח

אילנה מלחי

רבעון לחינוך בגיל הרך
הסתדרות המורים בישראל

שנה ע"ז

כסלו תשע"ב, דצמבר 2011

עורכות הד הגן לדורותי:
טובה חזקי-נא, תרצ"ט-תש"ט
חווה ורבה, תשי"ט-תשכ"ב
אסתר רבינוביץ, תשכ"ב-תשל"ב
לאה ברוקמן ז"ל, תשל"ב-תשמ"ו
זיוה פדהצור, תשמ"ו-תשנ"ז
מרים סנפיר, תשנ"ז-תשס"ה
אילנה מלחי, תשס"ה-תשע"ב

"רק מי שלוקח סיכון והולך רחוק, מגלה עד כמה רחוק הוא יכול להגיע"

מקור אנונימי

חברותינו הגנות המחנכות בגיל הרך

שלום רב,

בתחילת שנת הלימודים תשע"ב נכנסו מרבית גני הילדים לרפורמת "אופק חדש". במסגרת כניסת גני- הילדים לרפורמה אנו מוצאות לנכון לעדכן אתכן בהמשך הפעילות שלנו עבורכן, ובמו"מ על נושאים נוספים. משימתנו העיקרית לגרום למשה"ח וגם לאוצר להכיר בתרומתן הייחודית של הגנות, ולתת לכן העדפה שתבוא לידי ביטוי בשכר ובמעמד ברפורמת "אופק חדש".

שעות העבודה בגן: 07:55-14:00, למעט יום ו' עד 12:45.
כבעבר, גנות מנהלת גן תקבל 100% משרה עבור עבודה של 5 ימים.
גנות משלימה תקבל 90% משרה עבור עבודה של 5 ימים.

"משרת אם" נשארה כשהייתה: לאמהות עם ילדים עד גיל 14 תינתן האפשרות לקחת יום חופשי נוסף אחת לשבועיים או לחילופין לקבל תוספת של 10%.

"באופק חדש" אין שינוי ב"שעות-גיל":
גנות מגיל 55-50 תהיה זכאית ל-2 שעות גיל - מבסיס משרתה יופחתו שעותיים ולא ייפגע מקדם המשרה.
גנות מגיל 55 ומעלה זכאית ל-4 "שעות גיל", מבסיס משרתה יופחתו ארבע "שעות גיל" ולא ייפגע מקדם המשרה.

הגנות משובצות בטבלאות השכר של עו"ה.
כמו כן סוכם כי גמול הניהול יוגדל ויחושב מכל רכיבי השכר.
סוכמו תנאי גרירת גמול ניהול ועוגנו בהסכם הפנסיה.
גנות בתחילת דרכן תשתלמנה 60 שעות בשנה במשך שנתיים - סה"כ 120 שעות להתקדם מדרגה 1-2.
כדי להתקדם לדרגה 3-6 יש להשתלם 60 שעות בשנה במשך 3 שנים, סה"כ 180 שעות.
כל גנות שתשלים את חובותיה תקבל העלאה בדרגה, ותוספת של 7.5% לשכר.
כמו כן סוכם כדי להתקדם לדרגות 7-9 יש ללמוד במשך 3 שנים 60 שעות + שני

קורסים של 75 שעות (סה"כ 150) כל גננת שתשלים חובותיה (210 ש' השתלמות) תעלה בדרגה ותקבל תוספת של 8.5% לשכר.

בשנה הנוכחית סוכם שהתוכנית לפיתוח מקצועי תחולק ל-30 שעות שינתנו ע"י המפקחת, שמטרותן הטמעת הרפורמה, ועוד 30 שעות יינתנו בהתאם למדיניות האגף לחינוך קדם יסודי.

כידוע לכן אנו ממשיכות להיאבק לקבל את השעות הנוספות: 18 שעות במחצית - 36 שעות בשנה, כפי שקיבלו כלל עובדי ההוראה. על דעת המזכ"ל אנו מודיעות לכן שאנו לא נוותר על קבלת 36 ש' לשנה לפי 125% לשעה.

יש לכן חלק חשוב ונכבד במאבקנו זה. ואנו סומכות עליכן שאכן למרות הרצון וההתחשבות בכל מיני גורמים תמשכנה לעמוד על שלכן, כדי לעזור לנו להשיג עבורכן את המירב והמיטב.

הגננות ביוח"א יצטרפו ל"אופק חדש" בתחילת שנה הבאה, לידיעתכן עד 2013 כל המערכת תעבור לרפורמת "אופק-חדש". נמשיך להיאבק על הקמת מוקדים עירוניים למילוי מקום לגננות בעת היעדרות. על שמירת האוטונומיה המקצועית והניהולית של הגננות. נפעל באופן נחרץ ונמרץ להעצמת מעמדך הגננת ושמירה על זכויותיך. אנו פועלות להכרה של המדינה בחינוך הקדם יסודי כבסיס מערכת החינוך. וכן לצמצום מס' הילדים בגן או הוספת כ"א נוסף.

אנו מקדמות את נושא הענקת מחשב נייד אישי לכל גננת.

במהלך שנת הלימודים הזו, נסייר בארץ ונשמע הדים על יישום הרפורמה. כמו כן אנו נפגשות במסגרת המחלקה עם קבוצות קטנות המעוניינות לקבל הסברים אישיים. אנו עושות כל שביכולתנו כדי לתת מענה למצוקות ולשאלות המתעוררות בשטח. אנו מחזקות אתכן ומאחלות לכולכן עבודה פורייה.

בברכה,

לילי פוקמונסקי
מנהלת המחלקה לגננות

דליה רוט
ס. מנהלת המחלקה לגננות

צו

התנועה

"גשר לקשר" ו"מערכת השמש" הם שני פרויקטים במסגרת התוכנית "מתנועה למחול בגן", הפועלת בחלק מהגנים בכרמיאל. האחד עוסק בסובלנות, גישור והתגברות על מכשולים; השני מתרכז בתחום כוכבי הלכת והמדע. בשניהם מגיעים הילדים להכרה ולהבנה בעזרת התנועה

מאת איילה קדוסי ואמנון בן-ישי

כמי שמפעילה פרויקטים רבים בתחום המחול, כרמיאל ידועה כעיר בעלת צביון ייחודי. מכאן נבע הצורך לצרף לתחום גם את גני הילדים ולעשות זאת בדרך מקצועית.

החשיפה לשפת המחול בגיל צעיר מפגישה את הילד עם מרכיבי תנועה, הבעה ויצירה מחוליים ואמנותיים, וכל אלו משמעותיים בפיתוח הרגשי, הגופני-תנועתי, האסתטי, ההבעתי והחשיבתי.

התוכנית "מתנועה למחול בגן" פועלת כשלוש שנים בחלק מהגנים, בהנחיית מדריכת מחול ותנועה, הדס האוזמן-אגמון, ובלווי מפמ"רית מחול, נורית רון.

התוכנית מתמקדת בתחומים הבאים:

1. הדגמה בגנים, modeling, כדי לאפשר לגנות לצפות, להתייחס ולהיוועץ ביחס למקרים ספציפיים הקשורים בגן, החל מארגון הפעילות לפי מבנה הגן ועד לסיוע בשילובם של ילדים מתקשים.

איילה קדוסי - גן תמר, כרמיאל. אמנון בן-ישי - גן זמורה, כרמיאל. מפקחת - טובה הלוי.

2. בניית מילון מושגים מקצועי.
 3. הנחיה במתודיקה של שיעורי תנועה.
 4. הנחלת "טקס הבוקר" - פעילות תנועתית עם דגש על פיתוח מיומנויות מוטוריות, שהן אבני היסוד של החומר הנלמד וקשורות לחיי היומיום בגן. הטקס מועבר על ידי גננת האם והגננת המשלימה, תוך שימת דגש על השוני ומרחב האפשרויות שכל גננת מביאה לפי אופייה ולפי הידע הקודם שרכשה בתחום זה.
 5. למידה וחקירה של הרפיה גופנית והרפיה ככלי להעצמה ולפיתוח יצירתיות.
 6. שילוב תכני הגן דרך התנועה ובתוך החומר התנועתי.
 7. לימוד טכניקות להנחיית תהליכי חקירה תנועתית.
 8. הכרות עם תפישת החלל דרך כתב התנועה של אשכול- וכמן.
 9. לימוד והנחיה של פעילות יצירתית בתנועה.
 10. חיבור ריקוד ופעילות תנועתית בהתאם לתוכן הנלמד בגן.
 11. במספר גנים: פיתוח נושא אישי המקושר ומועבר דרך הפעילות התנועתית.
- התוכנית מעודדת את הגננות ליצוק את תכני הלימוד מהתוכנית השנתית שלהן לתוך החומר התנועתי הנלמד בתוכנית "מתנועה למחול בגן".

שני פרויקטים לדוגמה:

1. גשר לקשר: זה תשע שנים אני מנהלת את גן "תמר" בכרמיאל, הפועל במסגרת גני תל"י - המחזקים את הזיקה בין הילד ומשפחתו, הארץ וערכי היהדות. הגן ממוקם בשכונת המייסדים, שכשמה כן היא - אוכלוסייתה מורכבת ממקימי העיר כרמיאל לצד עולים חדשים (רוסיה, אתיופיה וספרד). בגן זה התחנכתי אני עצמי כילדה בת חמש.

במסגרת הגן פיתחתי פרויקט בהשראת הסיפור "אגדת גשר", אותה סיפר שלמה אבס (מתוך ספריית פיגימה - תוכנית ייחודית המנחילה אהבה לקריאה ומעודדת ערכים יהודיים במשפחה ובגן הילדים). הפרויקט נבנה במשותף עם מדריכת תל"י, ציפי קדושי, ומדריכת תנועה ומחול, הדס האוזמן-אגמון, והוא משלב תנועה עם חינוך לערכים, לסובלנות, לפתרון סכסוכים ולסיוע לזולת.

הנחת היסוד שלי הייתה שכל ילד בא מתרבות מסוימת, זהה לזו של חבריו או בעלת סגנון חיים אחר, אך לחוויות הרגשיות שחווים הילדים יש הרבה מן המשותף. ייתכן שתחושות ורגשות מובעים באופן התנהגותי שונה בכל תרבות או סגנון חיים, אך אנו רצינו לבנות גשר בין הילדים השונים. לשם כך החלטנו להתבסס על שפה משותפת, בלתי מילולית - שפת התנועה.

היות והאוכלוסייה מעורבת, שימת הדגש על התרבות וערכיה היא בעלת חשיבות עליונה, והפעילויות הנעשות הן בעלות זיקה תרבותית וחברתית, בדגש על תנועה, מחול, ריקודי עם ועמים.

"אגדת גשר" הוא סיפור נפלא, חם ונוגע ללב, שסופו מפתיע. זהו סיפור מרתק ששזורה בו חוכמה עתיקת יומין, הגורסת כי כדי לחיות טוב יותר, כדאי לבנות גשרים במקום חומות. זהו סיפור על חברות, מריבה ופיוס. סיפור מעורר, שכל הקורא בו לא יוכל להישאר אדיש אליו.

תוך כדי ניסוי וצפייה בילדי הגן שעשיתי בליווי ובשיתוף הדס האוזמן-אגמון גיבשנו את הפעילות: הילדים בונים מכשול בעזרת הגוף. ילד נוסף מנסה לעבור את המכשול, וכשהוא מתקשה, הוא פונה לעזרה לעוד ילד, שמשתלב בילד שיצר את המכשול והופך אותו למקום עביר - לגשר. הסימולציה הגופנית הבלתי מילולית מאלצת את הילדים למצוא פתרון גופני ל"מכשול", לבקש עזרה וליהנות מהפיתרון בדרך חווייתית. לאחר מכן, בעזרת תיווך רגשי לסיטואציה, הילדים רוכשים ביטחון עצמי ויכולת התמודדות, למרות הקושי השפתי והתרבותי, וחווים הצלחה והנאה. בעקבות הפרויקט למדו הילדים כי יש דרכים שונות לפיתרון סכסוכים, בעיקר על ידי שיחה, דיבור, הקשבה ובקשת עזרה. למדנו כי הסובלנות משתלמת וכי כולנו יכולים להרוויח כאשר הסכסוך ייפתר בדרך של כבוד וגישור. הילדים התנסו בשיתוף פעולה, תכנון וביצוע, בקשת עזרה והתגברות פיסית ורגשית על מכשולים. הצלחת הפרויקט נתנה מענה רגשי לצרכי הילד ובכך תרמה לשיפור האקלים הגני. כמו כן, היא אפשרה לילדים פניות רבה יותר ללמידה ולהנאה מהעשייה בגן. רמת האלימות פחתה, והאווירה בגן הפכה הרבה יותר נעימה ומפויסת.

לסיכום: מניסיוני אוכל להעיד שהפעילות תורמת לבריאות ולהתפתחות הפיזית התקינה, היא מעוררת שמחת חיים ומסייעת להתמודדות עם מצבים חברתיים ורגשיים שונים בגן.

איילה קדוסי

2. מערכת השמש: כגון משלים בשני גנים בכרמיאל, גן "הפרחים" וגן

"מירון", הפועלים בתוכנית התנועה, בניתי פרויקט אישי בתחום המדע, בשיתוף ובליוי המדריכה. בחרתי לעסוק בתנועת כוכבי הלכת, הכרתם, תכונותיהם ואופן התנהלותם בחלל, ובמקומו של כוכב הלכת ארץ ביניהם. רצינו להכיר ולהבין את תנועת הלוגיינים, החלליות ומטרתם וכיצד הם בנויים, והיה לי חשוב ליצור חוויה לימודית הוליסטית בתחום הקוגניטיבי, הגופני והחברתי ולשלב באמנות הפלסטית.

הפרויקט נבנה בשלבים:

בתחילה צפו הילדים בסרט על כוכבי הלכת ולמדו על הנושא בעזרת אנציקלופדיה לילדים וצפייה בתמונות רבות.

במקביל התחילו הילדים להכין בעיסת נייר את כל הכוכבים תוך לימוד תכונותיהם ומיקומם במערכת השמש.

לאחר שהוכנו הכוכבים הם נתלו על תקרת הגן במיקום המדויק עם פרטיהם (תעודת זהות לכל כוכב).

מתחילת התהליך התנסו הילדים במיגוון רחב ומשוכלל של פעילויות בתנועה, סביב ציר האמצע של הגוף (תנועה שמפתחת היטב את שיווי המשקל של הגוף):

1. תנועה סביב ציר האמצע של הגוף - כמו כדור הארץ שנע סביב עצמו.

2. תנועה מעגלית בחלל בכיוון השעון - כמו תנועת כוכבי הלכת.

3. תנועה מעגלית בחלל נגד כיוון המעגל - כמו לוויין.

4. ילד סביב ילד - כמו תנועת השמש, הירח וכדור הארץ.

5. שכלול תנועתי בהתנסות המגוונת, תוך דגש על פרטים מדויקים של כל כוכב.

בשלב מתקדם הכינו הילדים קסדות מעיסת נייר בצבע הכוכבים השונים, אותם חבשו בהתאם לתפקיד בו בחרו, והתנסו בפעילות התנועתית.

התהליך כולו היה חוויה אדירה של למידה דרך עשייה, הילדים למדו במדויק נושא מופשט ומורכב, משום שחוו אותו על גופם והיו מלאי מוטיבציה ללמידה ומלאי סקרנות לאורך כל התהליך, בניס ובנות כאחד.

בנוסף, הילדים הזדהו בצורה רגשית עם הכוכבים. הם אמרו משפטים כמו: "אני אוהב להיות שמש כי אני שורף", "אני אוהב להיות ירח כי אני מאיר בלילה", "אני נהנה להיות לוויין, כי אני נע נגד התנועה", "אני אוהבת להיות שמש כי מסתובבים סביבי".

לסיכום: תחום התנועה משתלב בתכנים הנלמדים בגן, ומגלם בתוכו השתכללות ופיתוח מוטורי, יצירת אקלים חברתי חיובי בגן, וכתוצאה מכך הפחתה באלימות, פיתוח רגשי ושפתי אצל ילדים מתקשים או בקרב אוכלוסייה של עולים שנעזרת בשפה ובתקשורת הבלתי מילולית, גיוס סקרנות ומוטיבציה אצל הילדים לטובת למידה והתנסות חווייתית.

אמנון בן-ישי

בנוסף ל"גשר לקשר" ו"מערכת השמש", בגנים רבים היה מיגוון של פרויקטים: בעקבות הספר והיצירה המוסיקלית "פטר והזאב", בהשראת הזמר העברי, גן ירוק ונושא המיחזור, כתב התנועה אשכול-זכמן, הרפיה ושימוש בדימוי ובדמיון ועוד.

אנו מבקשים להודות למפקחת טובה הלוי, למדריכה הדס האוזמן-אגמון ולכל הצוותים החינוכיים בגנים על תרומתם להצלחת הפרויקטים. ■

**"רעיון החוויה
התרבותית-מוזיקלית
כאירוע תרבותי מעצים
ליווה אותי בעבודתי:
לתת לילדים 'לטעום',
לראות את 'הקסם',
להפעיל את החושים
בהרמוניה, להפוך
את העולם הקסום
של קונצרט חי לנגיש
● ולחוויה ברת השגה"
חגית מאירס, מייסדת
ה"מוזיטק" באזור משגב,
מספרת על הרעיון,
התהליך והתוצאות**

מאת חגית מאירס

*"מוזיקה היא ההתנסות שלך,
המחשבות שלך, החוכמה שלך.
אם אינך חי אותה,
היא לא תצא מהקרקן שלך"*

ציאדלי פרקר

האירועים התרבותיים שאליהם נחשפתי בילדותי היוו אבני דרך משמעותיות בהתפתחותי האישית. מחזות זמר, קונצרט חזנות, מופעי בלט ועוד, היו מנת חלקי מגיל צעיר. הנגינה והשירה בהרכבים שונים, ובעיקר בבית, היו אך דרך טבעית לחיים תרבותיים עשירים. לא פעם אני חושבת לעצמי איך אמי ז"ל, שגדלה באירופה רדופת השואה ונסה על נפשה בגיל צעיר, ידעה תרבות מהי. מתי הספיקה? היא דאגה תמיד להעשיר את חיינו באירועים תרבותיים ולגרום לנו לרצות אותם גם כאנשים בוגרים.

יוצרת, מובילה ומנהלת התכנית: חגית מאירס. מפקחת: הניה בראס. שותפים: משרד החינוך, מועצה אזורית משגב ותכנית קר"ב.

תוכנית ה"מוזיטף" בגני משגב

לראות את הקולות

כשבגרתי, בחרתי לעסוק בחינוך בגיל הרך. הזיקה והעיסוק במוזיקה המשיכו ללוות אותי גם בלימודי וגם בדרכי החינוכית. הייתי גננת בגן ילדים בישוב מבודד במשגב. הרגשתי בודדה, פיסית ומקצועית. הישובים היו מנותקים ומרוחקים זה מזה, ומערכת החינוך הייתה בחיתוליה. הכמיהה לנשום תרבות, ליצור קשרים ושיח עם גננות אחרות ולעבוד כצוות, בערה בעצמותיי. יצאתי ללימודי הנחיית קונצרטים מטעם האגף לחינוך קדם יסודי. רעיון החוויה התרבותית-מוזיקלית כאירוע תרבותי מעצים ליווה אותי בעבודתי: לתת לילדים "לטעום", לראות את ה"קסם", להפעיל את החושים בהרמוניה, להפוך את העולם הקסום של קונצרט חי לנגיש ולחוויה ברת השגה.

יצרתי קשר עם אמנים מקומיים וערכנו קונצרט לילדים שאיתם עבדתי. מאוחר יותר שיתפתי גננות אחרות ברעיון הקסום, והן הצטרפו בהתלהבות. בעבורי, הייתה זו ההזדמנות לחשוב כיצד הופכים את החוויה הזאת לדרך חיים אצלנו במשגב, מקום המתחבר בצורה כל כך טבעית עם מוזיקה.

לדעתי, גן הילדים הוא המקום והזמן המתאימים ביותר לחינוך לתרבות קהילתית, וזאת משתי סיבות עיקריות: 1. חשיבותה של המוזיקה להתפתחות הילד בגיל הרך מבחינה רגשית, פיזית וקוגניטיבית. 2. תוכנית לקהילת גנים היא הזדמנות לגנות לעבוד כצוות, להתעצם באופן אישי וכנשות מקצוע.

פרופ' פנינה קליין (2003) אומרת: "אדם לא ירצה דברים שלא נחשף אליהם ישירות או שלא חווה אותם בצורה זו או אחרת... אדם אשר לא למד להעריך או לאהוב מוזיקה, ציור, טיולים בטבע או חביתה עם פטריות, לא יתאוה אליהם. ילד לומד ומפתח מאוויים, צרכים ונטיות תוך התבססות על חוויותיו. הוא חייב ליהנות מחוויותיו כדי שיהפכו לצרכים שיניעו אותו".

אני מוצאת כי דבריה של פרופ' קליין רלוונטיים לגבי ילדים ומבוגרים כאחד, קל וחומר לגבי המבוגרים האמונים על חינוכם של הילדים.

בשיתוף אגף החינוך במועצה, המפקחת על גני הילדים דאז, הגב' מיקה נבו, תמיכתה והדרכתה של ד"ר לאה

מרזל, ראש תחום מוזיקה במשרד החינוך, ובסיוע תוכנית קר"ב, נבנתה תוכנית ה"מוזיטף", התעצבה והתבססה לתוכנית דגל בגני הילדים במשגב, והיא מהווה מקור לגאווה קהילתית וכלי עבודה לצוות וילדים בגן הילדים.

המוזיקה מהווה דרך ביטוי רוחנית, רגשית וחברתית בכל הגילים. ילדים קולטים גירויים מוזיקליים ומסוגלים להגיב עליהם עוד טרם תפישת השפה, ולכן יש לנצל כושר זה מוקדם ככל האפשר ולטפחו לאורך שנות חייו של הילד וחינוכו

חוויה תרבותית ותחושת שייכות

ה"מוזיטף", החוגגת 15 שנה להולדתה, הלב הפועם וחוט השני המחבר בין גני הילדים במשגב, שזורה בחיי היום יום ומהווה חלק בלתי נפרד מתהליך הלמידה בגן.

גולת הכותרת של ה"מוזיטף" היא הקונצרטים, החוויה המוזיקלית-תרבותית הבלתי אמצעית, אותה חווים הילדים. חוויה המשלבת חשיפה רב תחומית של אמנויות ותחומי תוכן. ההכנה לקראת הקונצרט, המפגש החי עם האמנים, מעורבות הילדים במהלך הקונצרט - כל אלה ועוד הופכים את הקונצרט לחלק מעולמו של הילד ולצורך מהותי בצמיחה ובהתפתחות שלו כאדם יוצר בחברה. במהלך הקונצרטים נפגשים הילדים עם ילדי גנים נוספים במשגב וחווים תחושת שייכות "משגבית", הן במפגש הפיזי והן בשירה ובהאזנה לאותם תכנים, שהופכים עם השנים למסורת מקומית. התוכנית היא הביטוי החזק והמשמעותי של קהילת ילדי והורי גני הילדים במשגב.

כאמור, התוכנית משמשת כלי עבודה בידי הגננת, והגננת היא הדמות המרכזית, המחנכת לתרבות בגן ומכינה את הילדים לקונצרט.

כדי להסתמך על הגננת כמתווכת העיקרית בין התוכנית והילדים, ומאחר שמדובר בתחום המוזיקה, תחום דעת הדורש ידע, התנסות ופיתוח גישה, יש חשיבות רבה

להעצמתה של הגנת בתחום המוזיקלי מחד, ובתחום גיוס כוחותיה הפנימיים מאידך. תהליך ההעצמה מתרחש תוך כדי תיהלוך התוכנית ומהווה חלק ממרכיביה. עבודת התיזה לתואר מוסמך ב"שילוב אמנויות בלמידה" באוניברסיטת לסלי היוותה מבחינתי הזדמנות לחקור ולבדוק האם נכון להתייחס לגנת כגורם משמעותי בתוכנית, להבין מהן תחושותיה לגבי התוכנית, כיצד היא משפיעה עליה כאשת מקצוע, והאם תוכנית ההדרכה עונה על צרכיה המקצועיים כגנת. ערכתי "מחקר פעולה", בו חקרתי את השדה שבו אני עובדת. איסוף הנתונים התבצע על ידי ראיונות אישיים עם גנות ואנשים השותפים לתוכנית. על ידי ניתוח הנתונים בדקתי אם יש צורך לשפר את מערך ההדרכה שמלווה את התוכנית וכיצד.

תוך כדי מחקר הפעולה, למידת השטח והתחקות אחר תאוריות חינוכיות בתכנון לימודים, החלטתי לשפר ולשנות, להוסיף ולהעשיר את תוכנית הלימודים שפיתחתי, תוכנית ה"מוזיקה".

תיאור התוכנית

הנחות יסוד: המוזיקה מהווה דרך ביטוי רוחנית, רגשית וחברתית בכל הגילים. ילדים קולטים גירויים מוזיקליים ומסוגלים להגיב עליהם עוד טרם תפישת השפה, ולכן יש לנצל כושר זה מוקדם ככל האפשר ולטפחו לאורך שנות חייו של הילד וחינוכו.

בשנות הגן מפתח הילד את תרבותו המוזיקלית על פי חשיפתו לתרבויות השונות. החשיפה נעשית על ידי האנשים המשמעותיים בחייו: ההורים והמשפחה בבית, המטפלות והגננות במוסדות החינוך.

למידה משמעותית, בעיקר בגיל הרך, מתרחשת באמצעות החוויה. בקונצרט חווים המאזינים התעוררות רגשית - אישית ומשותפת. אי לכך מהווה הקונצרט נקודת שיא בתהליך תוכנית הלימודים.

השימוש במוזיקה ונוכחותה בחיי היום-יום בגן, יביאו את הילדים להיות צרכני תרבות בעלי כלים שיאפשרו להם לפתח את טעמם

האישי, להתפתח כאנשי תרבות ובעיקר ליהנות.

לתחום המוזיקה יש השפעה משמעותית על האדם באשר הוא. הרחבת הידע והעשרת הגננת יטפחו ויבססו את בטחונה האישי ביכולתה ויאפשרו לה להעז ולהשתמש במוזיקה בעבודתה.

מטרות התוכנית: בתחום החינוך המוזיקלי-תרבותי - הקונצרט כדרך חיים

• הילד יפגוש אמנים במפגש בלתי אמצעי ויחווה חוויה תרבותית-מוזיקלית.

• הילד יפתח את דמיונו ויצירתיותו, ואת טעמו האישי ויפעל בדרך מקורית משלו.

• הילד יפתח ויאריך את יכולת הריכוז והאזנה.

• הילד יכיר סגנונות מוזיקליים ומושגים מתחום הדעת

המוזיקלי: מפעם, מקצב, צורה, גוון, עוצמה, משך, תיבת תהודה וכו'.

• הילד יכיר את משפחות כלי הנגינה ומקורותיהם ויידע להבחין בדומה ובשונה בתרבויות השונות.

בתחום החינוך החברתי-ערכי:

• הילד יכיר ויזהה תכנים מעולמו הלאומי והתרבותי.

• הילד ייחשף לשכניו בסביבה הקרובה ולמורשת תרבותם.

• הקניית ערכים חברתיים: קבלת השונה, פתיחות קבוצתית, עשייה משותפת ויצירת גאוות המקום.

• העצמה וטיפוח הגננת כחלק מצוות חינוך קהילתי.

• מעורבות ההורים ויצירת קשר בין האוכלוסיות השונות.

עקרונות התוכנית

תוכנית ה"מוזיטף" היא תוכנית לימודים אורגנית במהותה ובדרך התהוותה. התוכנית דינמית ומשתנה מעת לעת בהתאם לצרכי הגן והגננת ובהתאם לתנאים הפיזיים המקומיים, המוכתבים על ידי המציאות בה אנו חיים.

- עם זאת, בבסיס התוכנית יש רציונל איתן, והתוכנית בנויה על מספר עקרונות:
- **הוראה ולמידה פעילה:** תהליך ההכנה לקראת הקונצרטים מתקיים בדרך התנסותית-פעילה של הגננות והילדים. הגננות חוות בהשתלמות, תוך כדי פעילות, את תכני הקונצרט. התנסותן משכללת את התיווך שהן עושות לילדים.
 - תיווך התוכנית על ידי הגננת: הכנת הילדים לקראת הקונצרטים נעשית, כאמור, בעיקר על ידי הגננת. הגננת משלבת את התכנים בתוכניותיה היומיומיות ומזמנת את התנאים להתנסויות המוזיקליות של הילדים על ידי הקמת פינת מוזיקה.
 - **תוכניות בין-תחומיות ובשילוב אמנויות:** מלבד התכנים המוזיקליים והתרבותיים, שהם המרכזיים בתוכנית, תוכניות ה"מוזיטף" חובקות עולמות תוכן נוספים. הנושאים מתחברים לתכנים הנלמדים בגן בתחומי אמנות נוספים, במדעי הטבע ובמדעי החברה.
 - **תוכנית ספירלה:** הנושאים המוזיקליים נלמדים בהדרגה, מהפשוט למורכב, כשלאורך התוכניות חוזרים אל התכנים בהם עסקנו בעבר ומתקדמים הלאה. בסוף כל "ספירלה" יש קונצרט המהווה שיא בתהליך.
 - **הוראה בדרך תוכנית לימודים אורגנית:** תהליך ההוראה - ההכנה לקראת הקונצרטים - פועל בתהליך לימודים אורגני. ההוראה והלמידה בהשתלמויות ובגן מתעצבות בהתאם לצרכים וליכולות של האוכלוסיה המשתתפת בתהליך: הלומדים, המלמדים והסביבה. על ידי קבלת משוב בשיחות יזומות של הגננות עם הילדים ועם מנהלת התוכנית נעשים שינויים תוך כדי התהליך ובתכנון לעתיד.

מבנה התוכנית

תוכנית שנתית נבנית ונשענת על נושא אורך מוזיקלי ונושא חוץ מוזיקלי. כל שנה נקראת התוכנית בשם ייחודי משלה, המבטא את התכנים בהם היא עוסקת. בראשית שנת הלימודים מתקיים מפגש מטרים בגני האם, בין מנהלת התוכנית, הילדים והגננת. במפגש מתקיימת הדגמה לפעילות לקראת הקונצרט הראשון. כעת מתחילה תוכנית ספירלית המורכבת מארבעה מעגלים המכילים בכל אחד מהם את השלבים הבאים:

1. השתלמות גננות בתחום המוזיקה והתרבות, תכני הקונצרט והדרכים לעיבודם כחלק משגרת החיים בגן.
2. הכנת הילדים לקראת הקונצרט על ידי הגננת, כחלק מתוכנית העבודה בגן האם.
3. קונצרט לכל שניים-שלושה גנים, עד 70 ילדים.
4. יישום תכני הקונצרטים בגני האם, בפינת המוזיקה, ושילובם בעולמות תוכן אחרים.

בסוף שנת הלימודים מתקיים מפגש מסכם בגני האם בין מנהלת התוכנית, הילדים והגננת, לקראת קונצרט הסיום שייערך בשיתוף ההורים.

דוגמה לתכני התוכנית השנתית לשנת תשע"א: תכנית

"מוזיטף" לשנת תשע"א עסקה בנושא הקוליות

תרבות הדיבור והשירה מהווה גרעין תרבותי מרכזי בחיי כל עם. בתקופת הילדות מגלה הילד את קולו וממציא שירים שמשתלבים עם השירה שהוא שומע בסביבתו. "השירה פותחת את האוזניים והנפש, מרעננת את הקול ומכניסה אווירה טובה לכל אורך היום" (ממוצארט עד טומטיס, למידה אפקטיבית ורכישת תקשורת לפי שיטת טומטיס - פול מאדול, הוצ' אור-עם).

אנו מאמינים, שדגם שירה מוצלח ובחירה מתאימה של שירים מפתחים שירה בטוחה ונקייה, זכרון מילולי ומוזיקלי והבעת רגשות (ד"ר אווה ברנד ויהודית פינקיאל, "הד הגן", תשס"ג).

במהלך התוכנית עסקנו בנושאים מוזיקליים כמו:

מודעות קולית: הפקה קולית, איכות קולית אופטימלית, אצל הילדים וצוות הגן. מושגים מוזיקליים שונים שמלווים כל תוכנית באשר היא: טוטי - סולו, פורטה - פיאנו, פעימה, מקצב, משך (צליל קצר - צליל ארוך), קולות נשים - קולות גברים, סולן - מקהלה.

סגנונות שירה שונים: אמנותית-קלאסית, אופרה, עממית, מזרחית.

כמו כן אנו עוסקים בנושאים חוץ מוזיקליים המחברים את המוזיקה לחיי היום-יום בגן, כמו:

- הקשבה ל"קול שלי" ולקולו של "האחר".
- השפה העברית בשירי הילדים.
- ההנאה שבשירה - טיפוח ועידוד "שירת רבים" במסגרת הגן ובמסגרת הקהילתית.
- שילוב השירים מתוכנית "זמר לך לגיל הרך" בכל קונצרט.

ה"מוזיטף", החוגגת 15 שנה להולדתה, הלב הפועם וחוט השני המחבר בין גני הילדים במשגב, שזורה בחיי היום יום ומהווה חלק בלתי נפרד מתהליך הלמידה בגן. גולת הכותרת של ה"מוזיטף" היא הקונצרטים, החוויה המוזיקלית-תרבותית הבלתי אמצעית אותה חווים הילדים

הקונצרט הראשון

עונת הסתיו, "קלרנית הפלאים"

לאחר מפגש הכרות בגני האם, שעסק בנושא הקול, מיתרי הקול והשירה, פגשו הילדים את אמנית הקלרנית אורית אורבך (סל תרבות ארצי), שהפליאה בנגינתה בקטעים מהתרבות והמסורת והדגימה עד כמה ולמה מזוהה הקלרנית עם קול האדם. את הניגון מתוך ה"דיבוק" (מאת נעם שריף) שרו הילדים למילותיה של אילאיל קרן:

"בעברית קוראים לו הקלרנית / קלרינט זה רק בלועזית

יש לו צליל חודר ומתייפח / עצוב וגם שמח

שאת הלב פותח / הקלרנית

זה ככה בעברית / קלרינט זה רק בלועזית

יש לו צליל חודר ומתייפח / עצוב וגם שמח

שאת הלב פותח / הקלרנית!"

הקונצרט השני

עונת החורף, "הקול מה הוא יכול!"

ארבע זמרות ומחנכות מוזיקליות, אילאיל קרן, ליאורה בלוך, עידית לוריא וחגית מאיירס, הדגימו, שרו וסיפרו על יכולותיו של הקול, תרגלו עם הילדים פיתוח קול בדרך שירית, שרו בסגנונות שירה שונים (עממית, אמנותית, שירת קנון) והציגו את משפחת החליליות והכלים המלווים את השירה: פסנתר וגיטרה.

* קליין, פ. ו גבעון, ד. (2003), "חלונות לעולם", אמנות ומדע להעשרת החוויה הלימודית בגיל הרך. עורכות: פרופ' פנינה קליין ודבורה גבעון, הוצאת רמת - אוני' ת"א.

* הכהן רפי, זימרון איתי, (1999), מחקר פעולה, מורים חוקרים את עבודתם, כליל הוצאת ספרים בנושאי חינוך, מכון מופ"ת, בייס למחקר ופיתוח תוכניות בהכשרת עובדי חינוך והוראה במכללות.

* אלוני, נ. (עורך) (2005), כל שצריך להיות אדם, מסע בפילוסופיה חינוכית, הוצאת הקיבוץ המאוחד ומכון מופ"ת.
* ברנד, אה ויהודית פינקיאל. (2003), "תרבות הדיבור", הד הן. 3/67: 46-52.

* מאדול פול, "ממוצארט עד טומטיס", למידה אפקטיבית ורכישת תקשורת לפי שיטת טומטיס, הוצ' אור-עם.

הקונצרט השלישי

עונת האביב, "זה קרה בבית האופרה"

חגיגת מאיירס, כביכול זמרת מתוסכלת, מתקבלת לעבודה כאם הבית של בית האופרה, שם מזדמן לה להאזין למבחר קטעים מתוך אופרות ידועות, המושרים על ידי הזמרים לילך טולנאי-תורכאן ואיזי בורנשטיין, כשהילדים שרים עם הזמרים את הדואט "פפגנו ופפגנה", את האריה של "צייד הצפורים" (מוצארט), את ה"בנרה" מתוך "כרמן" מאת ביזה, ושירים עבריים המושרים בסגנון אופראי.

הקונצרט הרביעי

עונת הקיץ, "קשת קולות - ניסים ונפלאות"

הקונצרט האחרון, להורים וילדים, קישר וחבר בין כל הקולות והסגנונות, "קשת קולות - ניסים ונפלאות". אל הקולות המוכרים, אותם פגשנו במשך השנה, הצטרף הקול המזרחי-ערבי, הקול המסולסל והחם, שהציג את העוד, "הסבא של הגיטרה", ואת ייחודה של השירה הערבית.

מרגש היה לראות אולם שלם של ילדים שרים, "מעופפים" בידיהם כצפורים, לשירתה של הזמרת הערבית רוזאן חורי את השיר "טירי טירי יא עספורה" מאת אחסאן מונדיר - שיר ילדים מהתרבות הערבית.

בקונצרט הסיום משתלבות רקדניות, תלמידות האולפנה למחול במשגב, המוסיפות צבע, תנועה ומראה אותנטי. כך קורה שכל קול מקבל את מקומו בשירת סולו, נשמע באופן יחיד ומיוחד, ומוסיף נופך וחוץ לשירת המקהלה כולה, ששרה את השיר "קשת לבנה" (מילים: ברוריה שוויצר ללחן של יוסף הדר), שחתם את הקונצרט.

ה"מוזיטף" ממבט הגננת

מתוך ראיונות עם גננות המשתתפות בתוכנית ה"מוזיטף":

● "כמו כל מרכז פעילות שיש בגן, ציור ומשק בית, גואש ושולחן חול, כך צריך להיות גם מרכז פעילות במוזיקה: מקום שהילדים יכולים לבוא לעבוד בו ולהתנסות בכל התחומים, הרגשי, המוטורי, היצירתי. ילדים כל הזמן חוקרים, זה הטבע שלהם. חשוב לאפשר להם להתנסות, כדי שלא יגיעו למצב בו הייתי אני בילדותי, כשכל

תודה מיוחדת

* לנגנות ולסייעות בני הילדים במשגב, המוצאות בתוכנית "מוזיטף" מקור השראה ומשלבות אותה בעבודתן עם המון חן ואהבה.

* לסייעות ה"מוזיטף" מראשיתן, ובמיוחד לרעי רזון, נגנת, אמנית, אשר בשעותיה הפנויות אחרי יום העבודה בגן עיצבה את חדר הקונצרטים, ולעת פרישתה הצטרפה לצוות ה"מוזיטף" הקבוע, הקימה את אולם הקונצרטים של ה"מוזיטף", עיצבה את תפארות הקונצרטים ואוצרת את תערוכות הניגון בקונצרט הסיום.

* לד"ר לאה מרזל, מורתי ורבתתי, על הליווי הצמוד עם הקמת ה"מוזיטף", על המודל והאהבה ש"לא ימוש לעולם".

* להנייה בראס, מפקחת על גני משגב, הרואה את ייחודיות התוכנית, מאמינה בה, מעודדת ומחזקת את עבודת הנגנות הנאמנה, ולמפקחות מחזו צפון באשר הן, המעודדות ומבקשות להפוך את התוכנית לנכס חינוכי במחוז ולמודל לעבודה באזור פיקוחן.

* ליהודית פינקיאל, מדריכה ארצית למוזיקה, ולאגף לחינוך קדם יסודי על הליווי והקצאת שעות הוראה לאורך השנים.

* לרינת נודלר, רכזת גני הילדים ורפרנטית קרי"ב בשנות ה"מוזיטף" הראשונות, על החשיבה המשותפת וההליכה יד ביד לאורך כל דרך ה"מוזיטף".

* לאורנה טל, מנהלת החינוך הקדם יסודי במשגב עד שנת תשע"א, ולאגף החינוך במועצה האזורית משגב, על האמון בתוכנית, החשיבה המשותפת, העידוד והדחיפה להיות ה"מוזיטף" תוכנית דגל לגני הילדים במשגב.

* לצביק קוסטא, נגנת (היום מפקחת גני"י במחוז צפון), חברה ושותפה, על שנים של תיעוד, צילום ועריכת סרטי הווידאו בקונצרט הסיום לאורך 15 שנים.

* לעמוס, אישי היקר, אוהב ה"מוזיטף", על שנים של חשקעה, יצירה, בניית אבירים, עיצוב סמל ה"מוזיטף" ושותפות לחשיבה.

* ואחרונים, כי בלעדיהם זה לא יקרה, האמנים - נגנים ונגניות, זמרים וזמרות, שהפכו עם השנים לחברי תוכנית ה"מוזיטף" המנגנים ושרים בתוכניות השונות.

כך חששתי ופחדתי להתמודד עם עולם המוזיקה. אם יש ילדים מוכשרים במיוחד - כישורם יבוא לידי ביטוי".

● "נכון מאוד להתייחס אל הגננת כמתוכנת התוכנית. זה הופך את הגננת לשותפה אמיתית".

● "אני בדרך כלל מתחילה את הפעילויות והכנת הילדים על פי מה שלמדנו בהשתלמות. ההנחיה של חגית היא העוגן שלי! רק כשאני בטוחה ביצירה ומכירה אותה היטב, אני מנסה דברים חדשים. אני עוסקת בתכנים שמתחברים לנן. מה שלא מתחבר יכול להיות שאחליט לא לעסוק בו".

● "אף פעם לא אהבתי אופרה. כל המשכיה והאהבה שיש לי לשירה האמנותית היא בעקבות המוזיטף! חד משמעית! אופרה? לא הקשבתי מעולם. היום יש לי דיסק באוטו של שירה אמנותית. זה השפיע עלי, בלי ספק, במיוחד בדרך שהעברתי את הנושא לילדים".

● "הקונצרט מעצים את החוויה של כל מה שחווינו בגן. אני אישית באה לאירוע אמנותי-תרבותי אמיתי".

● "הקונצרט הוא אירוע מיוחד. זוהי האמנות! זוהי האמת! קודם כל, הוא לא חד-פעמי וזה הופך אותו למשמעותי. הילדים רואים מהיכן יוצאים הצלילים ומי עושה שהם ייצאו. מאחורי הכלי נמצא נגן. לקונצרט יש כללים, תמיד משוחחים על הקונצרט לפני ואחרי, חיים אותו, נזכרים בו, מציירים אותו".

● "כנגנת שלא גרה במשגב, אני רואה את הייחוד במוזיטף. יש שירים כמו 'שיר גני משגב' או 'שיר האותיות', המהווים 'תעודת זהות' עבור הילדים. זה חשוב שילד מתחבר למקום שבו הוא גדל דרך המוזיקה המיוחדת של המקום. זה גורם לו להיות שייך למשהו רחב יותר מעבר לגן ולבית".

● "יש משהו מלכד בתוכנית. כשהילדים מגיעים לכיתה א', כולם ישירו אותם שירים, 'מוזיטף בכיף כף' ו'שיר האותיות'. בכיתה ח' הם כבר ירצו להופיע בתור רקדנים בקונצרט הסיום של המוזיטף. הבת שלי והחברות שלה מאוד רוצות להופיע. הן זוכרות את המוזיטף מהילדות שלהן".

סיכום

חינוך - עיקרו במסירה על ידי מגע ומשא, נתינה וקבלה. זהו תהליך של "הקניית ניסיון" עד שהנסיון נעשה "קניין משותף" (דיואי, ג'. 1959, בתוך אלוני, נ. עורך, 2005)

תוכנית ה"מוזיטף" היא קניינה המשותף של קהילת ילדי הגנים והגננות של "משגב".

אל לנו, העוסקים במלאכה, לראותה כדבר מובן מאליו. אסור לנו לשקוט על השמרים ולומר "דיינו". התוכנית תוסיף ותתרום להשבת הניסיון והלמידה ככל שתחדש, תתעצב ותרחיב את בסיסה. בשנים האחרונות פרשה התוכנית כנפיים והגיעה אף לישוב כפר ורדים. כולי תקווה שהתוכנית על תכניה וייחודה תמשיך ותתרחב לרשויות נוספות במחוז צפון, תתחדש מחד ותתעצב מאידך, וכמאמר המשורר: "זו היא ראשית המנגינה, זה לא סופה..." (נתן יונתן, "אפילוג").

אני שמחה ומודה על הזכות שנפלה בחלקי לעבוד בקהילה מחנכת, אוהדת, אוהבת, דואגת וחושבת, העושה אותי גאה להיות חלק ממנה. ■

בגן הילדים המשולב בעפולה מופעל הפרויקט "אמן בא לגן", שבמסגרתו נחשפים הילדים למושגים, ליצירות ולסגנונות באמנות, נפגשים עם אמנים מקומיים וחווים את חוויית היצירה. כך הם לומדים לבטא מיגוון של רגשות ומשפרים עמדות והתנהגויות - הכול בעזרת הכלי האמנותי

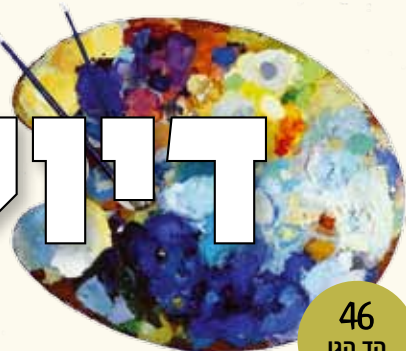
מאת ניצה אליהו

בחדש אוגוסט של שנת 1995 הודיעה לי המפקחת כי גני הופך להיות גן משולב, ביוזמתה ובעידודה של מנהלת מתי"א, מוניקה גורן (מאז היא מקפידה כל שנה מחדש לבקש אישור להפעלת תקן השילוב ממשרד החינוך בירושלים). תחילה עלו בי תהיות וחששות: מה זה גן משולב? כיצד פועל גן מסוג זה? מאיזה רקע מגיעים הילדים לגן? איך מתנהל גן משולב? איזה צוות עובד בגן כזה? איך יגיבו ההורים של הילדים המשלבים? ומהיכן מתחילים?

קיבלנו הדרכה והכוונה מהשירות הפסיכולוגי ומהנהלת מתי"א - ויצאנו לדרך. אסיפת ההורים הראשונה בתחילת השנה הייתה משמעותית וחשובה מאוד לצורך העברת המסר הערכי שלי בהפעלת גן משולב. ההורים שאלו שאלות מתוך דאגה ועניין למורכבות הגן, ובמתן ההסבר שמנו דגש על התרומה שיפיקו הילדים כולם מהשילוב: הזכות הגדולה שניתנת לילדים המשלבים לגדול עם פתיחות וקבלת השונה, סובלנות לילד המתקשה והאפשרות ללמוד ולפתח אמפטיה לזולת. העבודה בגן נעשית תוך שיתוף פעולה מלא של כל הצוות החינוכי, המורכב בעצם משני צוותים: הצוות המשלב - גננת אם וסייעת הגן, והצוות המשולב - גננת טיפולית, סייעת פדגוגית, מרפאה בעיסוק וקלינאית תקשורת. כמו כן זוכה הגן לליווי אינטנסיבי של מתי"א והשירות הפסיכולוגי. חשוב להדגיש ששתינו - אילנה, גננת השילוב בגני, ואני - עברנו התמחות בת שלוש שנים במכללת "אורנים" במגמת גננות טיפוליות.

ניצה אליהו גן הלל "אומנויות", עפולה. צוות הגן: גננת טיפולית - אילנה לוי; סייעת - שרה סילוק; סייעת פדגוגית - שולה הייק; קלינאית תקשורת - ריטה זסלבסקי; מרפאה בעיסוק - דניאלה זיו און. מפקחת - אפרת ברק.

האמן דיוקן

הדגשים בעבודה בגן משולב הם: מתן כבוד הדדי, הפגנת הערכה, נתינה ועידוד לילד המתקשה בכל דרך אפשרית.

אנו מקפידים לערוך ישיבות צוות אחת לחודש. בישיבות אלה מעלים לדיון כל נושא העומד על סדר היום: בתחילת השנה שמים דגש על תיאום ציפיות, תוכנית עבודה שנתית ונהלים, ובהמשך השנה דנים בנושאים שוטפים הדומים לנושאים בשאר הגנים. אנו מוקירים את הזכות שניתנה לנו לעזור ולקדם את הילדים המשולבים.

דרך העבודה

האני המאמין שלי בעבודתי כגננת הוא העצמת היכולות האישיות של כל ילד וילדה, חיזוק הביטחון העצמי והרחבת המרחב האישי - בכל דרך אפשרית. אחת הדרכים לפתוח את עולמו הפנימי של הילד היא לזמן לו חומרים איכותיים עשירים ומגוונים ובכך לסייע לו לבטא את יכולתו המיטבית ואת היצירתיות שלו. במפגשי המליאה חשוב לי לספר ולהראות את היצירות והציורים של הילדים, במיוחד של הילדים המופנמים וחסרי הביטחון, לתת להם תפקידי מפתח ומשימות מובילות, ובכך להעצימם.

כאיש צעיר

העבודה נעשית בתיאום ובשיתוף פעולה מלא עם צוות הגן, מאחר שחשוב לנו לטפח ולחזק את הפן הרגשי והחברתי של כל ילד בגננו.

איך נולד הרעיון?

הרעיון של פתיחת גן משולב נולד ונתמך על ידי סמנכ"ל חינוך רווחה ונוער במחלקת החינוך בעיריית עפולה, מר שמעון אמוייל, ובשיתוף פעולה עם מפקחת גני ילדים, גבי אפרת ברק, במטרה להעצים ולהעשיר שלושה גנים ייחודיים בעיר: גן מוזיקלי, גן מדעים, והגן שלנו - גן אמנות. עלי לציין שבעקבות החלטה זו קיבלנו משאבים מיוחדים לצורך הפעלת פרויקט האמנות.

אמנות בגן

במהלך השנה הילדים בגן יוצרים ופועלים על פי התכנים הכלליים ולפי תוכנית הלימודים של משרד החינוך. בנוסף לכך מתקיימות פעילויות ייחודיות בגן בתחומי האמנות והיצירה, שבהן לומדים הילדים על אמנים מאסכולות שונות, כמו חנוך פיבן, פבלו פיקאסו, פיט מונדריאן, מארק שאגל וואן גוך.

אמצעי ההוראה הם ספרי אמנות ותמונות של אמנים, המתחלפות כל חודשיים.

דרך האמנות אנו מצליחות להגיע לעולמם של הילדים ולהבין את רגישותם. האמנות פותחת אשנב לעולמם של ילדים המתקשים בדרך כלל לבטא עצב, תסכול, אכזבה או כעס. על מנת שנוכל להבינם טוב יותר, להזדהות איתם ולהבין את רחשי לבם, אנו מציעות מגוון של מוקדי פעילות באמנות וקשובות אליהם כל עת העשייה.

דוגמה לפעילות: יצירה בחומרים ממוחזרים על גבי לוחות ממוסגרים הניתנים לפירוק ולשינוי (לא מדביקים את היצירה). דוגמה נוספת: יצירה על הרצפה באמצעות אבני קפלה שונות, קוביות וחומרי מחזור. בגן מוצב שולחן ציור קבוע עם מגוון של גירי שמן, פנדה ועפרונות. הילדים משתתפים בחוגי העשרה של תוכנית קר"ב בתחום המוזיקה, מנגנים בכלי נגינה ועובדים עם אביזרים נוספים.

תוכנית קר"ב נוספת היא "חושים וחומרים", והיא מאפשרת לילדים להביע, לעדן ולחזק את רגשותיהם בעזרת חומרים שונים ומגוונים ובעזרתן של מנחות מקצועיות המתמחות בעבודה עם ילדים בעלי צרכים מיוחדים.

האמנות היא אמצעי לתקשורת בלתי מילולית. היא מסייעת בהבעת רגשות ובעידוד התנהגויות שונות ודחפים. בעזרתה יש לנו יכולת ליצור קשר ולבנות אמון עם הילד, ללא מבוכה וללא חיץ.

אנו מאמינות שהעיסוק באמנות בעזרת החומרים השונים מעניק לילדים חופש יצירה, תחושת ביטחון ויכולת ביטוי בלתי מילולית, וכן אפשרות להביע את עצמם. המפגש עם יצירות האמנות משפיע על יחסם של הילדים ליצירות בכלל. הם מרשים לעצמם לצייר בסגנונות שונים ומתייחסים בכבוד לציורי חבריהם. הילדים למדו ש"מותר" להביע בקול את התרשמותם מהיצירה המוצגת לפנייהם וכי אין "נכון" או "לא נכון". כל אחד רשאי להביע את דעתו האישית ולומר מה הוא חושב, בידיעה שחבריו יכבדו את דעתו.

המפגש עם יצירות
האמנות משפיע על יחסם
של הילדים ליצירות
בכלל. הם מרשים לעצמם
לצייר בסגנונות שונים
ומתייחסים בכבוד לציורי
חבריהם. הילדים למדו
ש"מותר" להביע בקול
את התרשמותם מהיצירה
המוצגת לפנייהם וכי אין
"נכון" או "לא נכון"

כמו כן, לאורך השנה נערכו מספר מפגשים יצירתיים עם אמנית מקומית, נטליה חריטונוב, כאשר השיא של הפעילות היה תצוגת עבודות של הילדים בצד יצירותיה של האמנית בגלריה העירונית בעפולה.

הקשר עם הקהילה

הקשר עם הקהילה הוא חם ושוטף וחשוב לנו מאוד! זהו חלק חשוב מהוויית הגן וחלק בלתי נפרד מחינוך הילדים בסביבתם. לכן אנו מקפידות ליזום במהלך השנה מפגשים עם הקהילה בשיתוף הורי הגן, כגון ביקור בבית אבות, מפגש עם צוות קופת חולים, ביקור במרכז קהילתי מקומי, ביקורים בבית הכנסת, ושמירה על קשר רציף עם כיתה ז'ח' מקדמת מבית הספר "עמית יהודה". המפגשים נעשים בימי שישי ובערבי חג.

ייחודיות הגן המשולב

ייחודיות הגן שלנו היא בשילוב הילדים בעלי הצרכים המיוחדים במסגרת רגילה ותומכת ובשימת הדגש על תחום האמנות והיצירה. אנו מאמינות כי ילדים בגיל הרך נתונים להשפעה על ידי סביבתם הקרובה, ולכן חשוב לחשוף אותם כבר בגיל צעיר לסביבה אסתטית. גן הילדים הוא מקום המעצב את הילד בתקופת התפתחותו. אמצעי ההבעה האמנותיים משמשים לשתי מטרות המושפעות זו מזו: האחת - אמצעי לביטוי מגוון של רגשות. השנייה - שינוי עמדות ושיפור ברגשות ובהתנהגויות באמצעות הכלי האמנותי, המהווה מתווך בלתי ישיר.

חשיבות הגן המשולב

הגן המשולב מעניק לילד בעל הצרכים המיוחדים סביבה של אוכלוסיה נורמטיבית. הילד נחשף לשפה עשירה ותקינה, להרגלי משחק ולמידה מפותחים ולנורמות התנהגות מקובלות.

הגן מאפשר לילדים בעלי הצרכים המיוחדים להתנסות במגוון של פעילויות למידה תוך כדי חיקוי, מעשיר את אוצר המילים, ומסייע לפתח מיומנויות חברתיות, כגון מסוגלות לפתור בעיות. הגן המשולב מציב בפני הילדים מגוון אתגרים נוסף, השונה מאלה הקיימים בגנים הטיפוליים, שכן שני שלישים מילדי הגן הם הילדים המשלבים. משום כך, העבודה האינטנסיבית בגן המשולב מניבה תוצאות מוכחות בשטח: שיעור גדול של הילדים בוגרי הגן המשולב ממשיכים ללמוד בהצלחה בכיתות רגילות, ובמידת הצורך מקבלים המשך תמיכה מסל השילוב.

"אמן בא לגן"

"אמן בא לגן" הוא פרויקט הכולל סדרה של מפגשי העשרה ייחודיים בתחום האמנות, מטעם תוכנית קר"ב למעורבות בחינוך. במסגרת התוכנית נפגשים הילדים עם אמנים מקומיים, נחשפים לעבודתם האותנטית, למושגים, ליצירות אמנות ולסגנונות יצירה, וחווים את חוויית היצירה במחיצתם של אמנים.

המפגשים כוללים:

- איתור אמן מקומי במטרה להביא את יצירתו האותנטית.
- מפגש היכרות עם הגנת ובחירת עבודות רלוונטיות לתערוכה.
- מפגש ראשון של האמן והילדים. הילדים ישוחחו על האמן על עבודתו ויחשפו לדרך העבודה שמאפיינת את התמחות.
- מפגש שני עם הילדים בטכניקה שאותה ינחה האמן.

• מפגש שלישי: המשך עבודה בחומרים ואיסוף יצירות לתערוכה משותפת. במהלך השנה הייתה לילדים הזכות לערוך מפגש חווייתי עם האמנית נטליה חריטונוב, שנערך במסגרת תוכנית קר"ב ובתמיכת מחלקת החינוך והפיקוח על גני הילדים.

עבודתיה של נטליה מוצגות בגלריות והיא מלמדת ציור ופיסול במסגרות שונות. במסגרת הפרויקט "אמן בא לגן" החל דיאלוג איתי, בבחירת עבודות לתערוכה בגן. התהליך כלל תצוגה קבועה של האמנית בתערוכה של מוצגים ופורטרטים בסגנון היפר ריאליסטי בצבעי שמן ואקריליק ופסלי קרמיקה (חומר לבן).

ארבעה מפגשים נערכו ונעשתה יצירה עם הילדים בחומר לבן. במפגש הראשון הציגה האמנית את דרך עבודתה בחומר ויצרה בפניהם ליצן. במפגש זה היא עוררה סקרנות ורצון אצל הילדים לעבוד בחומר. במפגשים הבאים היא לימדה את הילדים טכניקות עבודה עם החומר. בחרנו נושא, "הבית שלי בשכונה", וכל ילד יצר בית משלו. בסוף התהליך יצרנו שכונה של בתים מחומר, אשר הוצגה בגלריה לאמנות בעירנו עפולה. ■

אני כותב עם רווחים

רווח רווח רווח

אחברוג
חכאוג

מחברות חכמות המומלצות והאיכותיות תוצרת כחול לבן

מחברות מיוחדות לילדי גן חובה
במחירים תחרותיים

המחברות ניתנות לרכישה בכל החנויות למכשירי כתיבה בארץ
וכן ברשתות קרביץ וכפר השעשועים
וגם באתר האינטרנט שלנו

פרטים והזמנות בטל: 09-7669305
www.snbooks.co.il

הסתדרות המורים בישראל | אגף הכשרה והשתלמות
בית הספר המרכזי להשתלמות מורים

באר שבע

נותרו מקומות בודדים לקורסים בסמסטר ב' שנת תשע"ב

יום שני

< התמודדות עם לחץ ושחיקה
< מאפיינים התפתחותיים בילדים ונוער בראייה סינית

יום שלישי

< גלי תקשורת חיוביים - NLP ודמיון מודרך
< מולטימדיה ואנימציה
< חיזוק השליטה במחשב

קורסי קיץ

< פסיכודרמה
< ירושלים בראי הדורות (סיורים)
< חיזוק השליטה במחשב

הקורסים המסומנים באדום מוכרים גם ל"אופק חדש"

לפרטים והרשמה: 08-6278251 | course-b7@morim.org.il

